

ÜLKEMİZDEKİ ÖĞRETMENLİK UYGULAMASINA YENİ BİR YAKLAŞIM

Ömer ÖZYILMAZ *

Sorun:

Eğitim Fakülteleri, öğretmen yetiştiren kurumlardır. Öğretmen eğitimi de bir meslek insanı yetiştirme eğitimidir. Dolayısıyla öğretmen yetiştirmeye, meslek eğitimi ya da mesleki eğitim, diyebiliriz. Mesleki eğitim süreçlerinin sahip olması gereken temel nitelikler vardır. Bunlar: teori, uygulama, uygulama yönünden zamana, ihtiyaca ve ihtiyacın şekline bağlı olma, arz-talep dengesini sağlama, ilgili sektörle sürekli olarak uyum sağlamağa çalışma, topluma dönük olma, mesleki yaşantı ortamı sağlama ve hayata hazırlama gibi niteliklerdir.

Öğretmenlik bir meslek eğitimi olduğu için, onun da bir teorik yönü, bir de uygulama yönü vardır. Konunun teorik yönü ayrıca ele alınabilir ve teorik düzlemdeki sorunlar, sıkıntılar çağdaş gelişmeler ışığında değerlendirilebilir ve bazı düzeltmeler yapılabilir. Bu çalışmanın amacı öğretmen yetiştirmenin uygulama yönüne dikkat çekmektir.

Öğretmen yetiştirmenin uygulama yönü, öğretmen yetiştirmenin kalbidir. Öğretmen yetiştirmenin kalbi olan uygulama konusu üzerinde, çok titizlikle durmak ve eğitim sürecinde ona gereken önemi vermek gerekir. Bununla beraber Ülkemiz genelinde, günümüz eğitim bilimleri gerçeklerine uymayan bir durumla karşı karşıya bulunduğumuz kanaatindeyim. Bugün Ülkemizdeki eğitim fakültelerinin gerçekleştirdiği öğretmenlik uygulamasının, bazı istisnaları hariçte tutarsak, eğitim bilimlerinin ülkemizde ulaştığı düzey açısından bakıldığında, genel olarak süresi ve ona gösterilen ilginin az, içeriğinin de yetersiz olduğu görülür. Bu uygulamaların büyük bir bölümü, çağın gerisinde kalmıştır ve günümüzün beklentilerini de karşılayamamaktadır. Çünkü yıllardan beridir yapılan öğretmenlik uygulaması işlemleri, süre, ilgi, içerik ve yöntem yönünden, dünyadaki ve Ülkemizdeki eğitimsel gelişmelere ayak uyduramamıştır. Bundan dolayı bu hususta bireysel, kurumsal ve eğitimsel anlamda en az getiri ile yetinmek durumunda kalmaktayız. Bu durum ise, arzu edilen düzeyde öğretmen yetiştiremememizin çok önemli sebeplerinden birisini oluşturmaktadır. Çağın beklenti ve ihtiyaçlarına göre öğretmen yetiştirememenin ağır faturası da, bir bütün olarak halkımıza çıkmakta; en büyük zararı da genç nesiller ve onların aileleri görmektedir. (Bu hususta yapılmış, karşılaştırmalı bir araştırma için bkz. Senemoğlu, N. İngiltere'de İlköğretime Öğretmen Yetiştirme...)

Ülkemiz genelinde yaşanan bu önemli sorunun yine eğitim fakültelerince çözümlenmesi gerektiği kanaatindeyim. İşte bu sorumluluk duygusuyla, Eğitim Bilimleri Bölümü Başkanı olarak, bu önemli sorunun çözümüne ilişkin, bir proje geliştirdik. Bu alanda bir tartışma başlatır ve yararlı sonuçlar doğurur ümidiyle size sunuyorum.

“Öğretmenlik Uygulamasına Yeni Bir Yaklaşım” projesinin ayrıntıları kısaca şöyledir:

Projenin Konusu:

* Prof. Dr., Ufuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Başkanı.

Öğretmen yetiştirme eğitiminin bir meslek eğitimi, öğretmenlik uygulamasının da bu eğitimin kalbi olduğunu belirttik. Konuyu bu şekilde saptayınca, bu konuyla ilgili olarak şu iki noktaya dikkat etmemiz gerekir:

1- Eğitim Bilimlerinin ışığında ve gelişmiş dünyadaki uygulamalara baktığımızda, mesleki eğitimin “dual sisteme” göre yapıldığını görürüz. Yani çağdaş dünyada mesleki eğitim, aslında okul + işyeri eğitimi olarak düzenlemiş ve uygulanmaktadır. Öğretmen yetiştirmede, fakülte içerisinde eğitimin teorik yanı, okul öncesi ilkokul ortaokul ve liselerde de uygulaması gerçekleştirilir. Hatta fakülte dışındaki okullarda gerçekleştirilen “öğretmenlik uygulamasına”, öğretmen yetiştirmenin kalbi olarak bakıldığına şahit oluruz.

2- Yine aynı açıdan baktığımızda, öğretmen yetiştirmede, teorinin yanında pratiğin yani uygulamanın çok önemli bir yer tuttuğunu görürüz. Bu, aynı zamanda yukarıda belirttiğimiz, “mesleki eğitim süreçlerinin sahip olması gereken temel niteliklerden uygulama, uygulama yönünden zamana, ihtiyaca ve ihtiyacın şekline bağlı olma, prensibinin de yaşama geçirilmesidir.

Projemizin, bu iki noktanın yani “mesleki eğitimin, aslında okul + işyeri eğitimi” ve “öğretmenlik uygulamasının da öğretmen yetiştirmenin kalbi olduğu” tezinin desteğinde “öğretmenlik uygulamasına” yeni bir anlayış ve bakış açısı getirmeği hedeflediğini söyleyebiliriz.

Projenin Uygulama Süreci:

Eğitim Bilimleri Bölümünde gerekli hazırlıklar yapıldıktan sonra, projenin uygulama süreci şu aşamalardan geçmelidir:

a- Çevreyi tarayıp kamu ve özel ilkokul, ortaokul ve liseler tespit edilmelidir.

b- Bu okullardan, uygulama yapmak istenilenlerle, eğitim fakültesi dekanlığı adına yazışmalar yapılarak öğretmenlik uygulaması için görüşme yapma imkânı araştırılmalıdır.

c- Uygulamada görev alacak öğretim üye ve yardımcılarının ders programları ile fakültelerin son sınıf öğrencilerinin o dönem ders programları uygulama göz önüne alınarak düzenlenmelidir.

d- Bu uygulamaya verilen önemi gösterme anlamında, dekanlık adına görüşmelere, Eğitim Bilimleri Bölümü Başkanı, fakülteden oluşturulacak bir heyetle katılmalı ve o okullarla fakültenin bu uygulamayı gerçekleştirilmesi konusu görüşülmelidir.

e- Bu görüşmede öğretmenlik uygulaması için, şu dört öneri konuşulmalıdır:

i- Fakültemiz öğrencilerinin, o okullarda, (belirleyeceğimiz gün ve saatlerde) uygulama yapmalarını sağlamak,

ii- Öğretim elemanlarımızın, o okullarda, dışarıdan bir gözlemci olarak hem uygulamayı gözlemek, hem de teori ve pratikler konusunda o okulların öğretmenleriyle görüş alışverişinde bulunmak,

iii- Özellikle uygulama okulu öğretmenlerinin, öğretmen olarak yetiştirdiğimiz öğrencilerimiz, kendilerine öğretmen olarak geldiklerinde, ne tür eksik ve aksak yönlerinin olduğu ve bu konularda bizden ne beklediklerini saptamak ve daha sonra onları programa giydirmek üzere dekanlığa öneri halinde sunmak,

iv- O okulların bilgi ve deneyimlerinden, yararlanacaklarımız varsa, onlardan yararlanma imkânlarını araştırmak,

f- Uygulama başladığında, öğrencilerin, konu hakkındaki bilgilerini ve bilgiyi “öğretmence sunma becerilerini ölçmek ve değerlendirmek üzere özellikle, öğrencilerin mensubu olduğu bölüm öğretim üye ve öğretim elemanları, belirli zamanlarda o okullarda, görevli olarak bulunmalıdırlar.

g- Öğrencilerin diğer eğitimsel tavırlarını,

*çocukların öğrenme ve gelişmelerine yardım edici nitelikte program hazırlamayı,

*etkili öğrenme yaşantılarını seçip, organize etmeyi ve değerlendirmeyi,

*çocuğu kendi kendine öğrenmeye, araştırma yapmağa, yaratıcılığa yöneltecek öğretimi etkili olarak yönetmeyi,

*velilerle, okuldaki tüm elemanlarla ve toplumla iletişim ve işbirliği kurmayı,

*mesleki gelişimini izleyerek, ihtiyaçlarının farkında olmayı ve kendini değerlendirmeyi,

*belli bir durumu gözleyip, analiz ederek etkili çözüm yolları bulmayı öğrenip öğrenmediğini, gözlemlenmek üzere de zaman zaman Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üye ve yardımcıları bu çalışmaya katılmalıdırlar.

h- Uygulama sonunda hem öğrenciler (ders anlatma ve diğer eğitimsel bilgi ve becerileri), hem de uygulama program ve süreci hakkında, görevli öğretim elemanlarınca raporlar yazılmalı, öğrencilerin bu uygulamalardan geçerli not alıp alamadıkları belirtilmeli ve bu raporlar, koordinatör bölüme teslim edilmelidir.

ı- En sonunda, koordinatör bölüm başkanlığı, öğrencilerin durumu başta olmak üzere, bütün uygulama hakkında hazırlayacağı bir raporla durumu Fakülte Dekanlığına bildirmelidir.

Projenin Süresi ve Kapsamı:

a- Öğretmenlik uygulamasına, üçüncü sınıfın ikinci yarısında veya son sınıfın birinci yarısında başlanmalıdır. Böylece öğrenci, kendisinde görüp tespit ettiği eksiklik ve zayıf yönlerini, eğitim öğretim süresi tamamlanmadan telafi edip kuvvetlendirebilsin.

b- Uygulama, en az iki dönem ve haftada en az iki gün olarak sistemli bir şekilde yürütülmelidir.

c- Uygulamaya gidecek öğrenci-öğretmenleri (son sınıf öğrencilerini), ders konuları yönünden iyi motive etmek ve eğitim bilimleri ile ilgili olarak yapacakları çalışmaları da çağdaş gelişmeler ışığında yeniden düzenleyip belirlemek gerekir. Çünkü onlar orada hem kendilerini geliştirmek ve öğretmenliğe hazırlanmak, hem de mensubu olduğu fakülteyi temsil etmek ve tanıtmak durumundadırlar.

Projenin Sağlayacağı Yararlar:

Bu proje ile elde edilecek yararlar, özet olarak; “öğrencilerin zenginleştirilmiş bir ortamda uygulama yapma imkânı bulmaları”, “Fakültelerin/Üniversitelerin liselerde özellikle de özel liselerde tanıtılması” ve “uygulama yapan öğrencilerin mensup olduğu bölümde uygulanan eğitimin bir bütün olarak değerlendirilmesi” şeklinde sıralanabilir. Ancak konuya biraz daha yakından bakarsak, önereceğimiz öğretmenlik uygulamasıyla, şu yararlar da elde edilecektir:

- Öğrencilerimiz, önemle ve özenle hazırlanmış, eğitim bilimleri yönünden de zenginleştirilmiş bir ortamda, yaklaşık iki dönem öğretmenlik uygulaması yapma imkanı bulacaklardır. Bu, onların gelişmesi için zorunlu ve o kadar da önemlidir. Bizim önerdiğimiz şekilde iyi organize edilmiş bir öğretmenlik uygulaması, öğrenci-öğretmenlerde mevcut ama henüz açığa çıkmamış özgül kimi kabiliyetlerinin deşifre olmasına ve geliştirilmesine katkı sağlayacak ve onların işlerine karşı olan davranışlarını olumlu yönde etkileyecektir. Ayrıca öğrencinin kendine güvenini artıracak ve toplumda ilerlemesini sağlayacaktır. Öte yandan bu şekildeki bir uygulama, öğrencinin meslek moralini yükseltecektir. Meslek morali yüksek olan kişinin medeni cesareti de aynı şekilde yüksek olacaktır.

- Öğrenciler, dört yıl öğrenmiş oldukları bilgi ve becerilerini uygulayıp, kendilerini test etme, varsa eksikliklerini görme ve ona göre yeniden bir pozisyon alma durumuna geçeceklerdir. Uygulamada ortaya çıkan yeni durum, bilgi ve becerilerle kendilerini daha da iyi şekilde donatmağa çalışacaklardır.

- Kendisini iyi derecede yetiştirmiş ve bu uygulamada da başarısını artırmış olan öğrencilerimiz, özellikle uygulamaya gittikleri özel okullar başta olmak üzere, pek çok kurumda daha çabuk ve doyurucu iş bulacaklardır.

- Fakültemiz de, dört yıl kaliteli bir eğitim öğretim ve en az bir dönem de ciddi bir uygulama ile öğrencisini hem yetiştirmiş, hem de hedef sektörle iş ilişkisi kurmuş ve onların iş bulmalarına da yardımcı olmuş olur.

- Türkiye’de hem üniversitelerin sayısı artmakta, hem de çok değişik meslekler ortaya çıkmakta ve hızlı bir şekilde de gelişmektedir. Yaklaşık 5-10 yıl içerisinde sayısal olarak artan üniversiteler, kalite yönünden toplumun odak noktasında olacaklardır. Bu da onların bazılarının öğrenci sıkıntısı çekeceğinin bir işareti sayılabilir. Liseden öğrenciyi alıp, çağın gereklerine göre onları yetiştirip, aynı zamanda iş bulmalarına da yardımcı olmuş bir fakülte, öğrenci azlığı sıkıntısını asla görmez.

- Uygulama okullarına gidecek öğrenci ve öğretim elemanlarımız eliyle üniversitemiz ve Fakültemiz daha olumlu ve yakından tanıtılmış olacaktır. Bu durum ise, Fakültemizin hedef kitlesine yenilerinin eklenmiş olması demektir.

- Öğretmenlik uygulaması, bir bakıma, dört yıllık eğitim-öğretim faaliyetimiz sonunda elde ettiğimiz ürünümüzü (öğrencilerimizin bilgi, beceri ve yetiştirme düzeylerini) o okullarda sergiye çıkarmamız olacaktır. Bu durum ise, bir bütün olarak fakülteadaki eğitim-öğretimin kalitesine ciddi anlamda katkı sağlayacaktır.

- Yıllardan beri özlenen ve beklenen eğitim fakültesiyle orta dereceli okullar arasında daha ciddi bir ilişki ortamı kurulmuş olacak, Fakültemiz ve uygulama okulları arasında, karşılıklı olarak bilgi ve deneyimlerden yararlanma durumu ortaya çıkacaktır.

Projenin Koordinatörü:

Bu kapsamlı ve yoğun emek isteyen projenin bütün süreçlerinde plan yapıp, uygulayacak ve sonunda da bir raporla bunu Fakülte Dekanlığına sunacak bir koordinatöre elbette ihtiyaç vardır. Bu hususta da iki önerimiz vardır:

1- Fakültelerdeki bölümlerin eğitim bilimleri derslerini, planlayıp görevlendirme ve yürütme görevi, Dekanlık adına Eğitim Bilimleri Bölümü'ne ait olmalıdır. Böylece derslerin, ders içerikleri ve öğretim elemanları tek elden planlanıp yürütülünce başarı oranı daha da yükselecektir.

2- Aynı şekilde, Fakülte'deki bölümlerin, projelendirdiğimiz öğretmenlik uygulamasını da yine Dekanlık adına, Eğitim Bilimleri Bölümü üstlenmeli ve yürütmelidir. Bu uygulama için de aynı düşüncedeyim.

3- Zaten, bu her iki görev de, doğal olarak, Eğitim Bilimleri Bölümünün görevi olduğu kanaatindeyim.

Sonuç:

Öğretmen yetiştirme sorunu, Türkiye'nin en temel sorunlarından birisidir. Bu sorunun en önemli hususlarından birisi de öğretmenlik uygulamasıdır. Genel olarak eğitim fakültelerindeki mevcut uygulamalar süre, ilgi, içerik ve yöntem yönünden, dünyadaki ve Ülkemizdeki eğitimsel gelişmelere ayak uyduramamıştır. Bundan dolayı da Ülkemizde bu hususta çok önemli sıkıntıların olduğu bir gerçektir.

Bu sıkıntının aşılabilmesi için çok daha yeni ve daha etkin çalışmalar yapılmalıdır. Biz buna bir başlangıç yapmayı planladık. Yeni çalışmalarla konunun, daha etkin bir şekilde gündeme gelmesini diliyorum.

KAYNAKÇA

Akyüz, Y., (2006), “Türk Eğitim Sisteminin Temel Sorunu: Öğretmen Yetiştirme, Atama, Sağlama İlke ve Uygulamaları”, *Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilânço Denemesi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s. 25 ve d.

Ataman, A., (1996), “Öğretmen Yetiştiren Eğitim Fakültelerine Öğretim Elemanı Yetiştirilmesi ve Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Ocak- Şubat, Yıl: 2, Sayı: 7.

Demirtaş, A., (2003), “Gelişmiş Ülkelerde Alan Öğretmeni Yetiştirme Uygulamaları, Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme”, Ulusal Sempozyum, Ankara: Tekışık Yayıncılık, s. 90 ve d.

Demirel, Ö., (2000), *Karşılaştırmalı Eğitim*, Ankara: Pegem Yayıncılık.

Duman, T., (1987), “Öğretmenliğin Üniversiteleşmesi ve Yaygın Eğitime Eğitici Personel Yetiştirme”, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim, Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarının Dünü, Bugünü ve Geleceği Sempozyumu, 8–11 Haziran, Ankara.

Gökçe, E., (2003), “Gelişmiş Ülkelerde Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Uygulamaları”, Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen yetiştirme, Ulusal Sempozyum, Ankara: Tekışık Yayıncılık, s. 68 ve d.

İsen, M., (1996), “Öğretmen Yetiştirme”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Ocak-Şubat, Yıl: 2, Sayı: 7.

Karagözoğlu, G., (1996), “Eğitim Düzenimizde Öğretmen Yetiştirme Sorunu”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Ocak-Şubat, Yıl: 2, Sayı: 7.

Kavcar, C., (2003), “Alan Öğretmeni Yetiştirme, Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme”, Ulusal Sempozyum, Ankara: Tekışık Yayıncılık, s: 81 ve d.

Merter, F., (1996), “Öğretmenlik Mesleğinin Geleceği ve Statüsü – Eğitim Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Ocak-Şubat, Yıl: 2, Sayı: 7.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Kabul Tarihi: 14.6.1973, Resmi Gazetede Yayımlanma tarihi: 24.6.1973 / 14574.

Öztürk, C., (1998), *Türkiye’de Düünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar*, İstanbul: M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Yayınları.

Senemoğlu, N., “Türkiye’de Hizmet Öncesi, Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programları Ne Düzeydedir?”, *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı 1, ss. 35-47.

Senemoğlu, N., “İngiltere’de İlköğretime Öğretmen Yetiştirme ve Türkiye ile Karşılaştırılması - Türkiye’de İlköğretime Öğretmen Yetiştirilmesinin Geliştirilmesi için Bazı Öneriler”, *H.Ü.Eğitim Fakültesi Dergisi: Türkiye’de İlköğretim Sempozyumu Dergisi*, Sayı: 8, ss. 143-156.

Sezgin, İ., (1987), “Mesleki ve Teknik Eğitimde Öğretmen Yetiştirme”, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim, Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarının Dünü, Bugünü ve Geleceği Sempozyumu, 8-11 Haziran, Ankara.

Taymaz, H., (1987), “Mesleki ve Teknik Öğretim Kurumlarına Öğretmen Yetiştirilmesi”, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim, Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarının Dünü, Bugünü ve Geleceği Sempozyumu, 8-11 Haziran, Ankara.

Tekışık, H. H., (1996), “Öğretmen Okulunun Açılışının 146. Yılında: Türk Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Ocak-Şubat, Yıl: 2, Sayı: 7.

Ulusoy, A., (2003), “Türkiye’de Mesleki ve Teknik Öğretim İçin Öğretmen Yetiştirme Uygulamaları, Sorunlar ve Öneriler”, *Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme, Ulusal Sempozyum*, Ankara: Tekışık Yayıncılık, s: 98 ve d.